

**BOLALAR ANESTEZOLOGIYA VA REANIMATOLOGIYA FANINI O‘QITISHDA
INTERFAOL USULLARNING AHAMIYATI**

Shuxratjonov Muxammadali

FJSTI assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi fanini o‘qitish jarayonida interfaol usullardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi. Tibbiy ta’lim jarayonida interfaol metodlar o‘qituvchining markaziy rolidan voz kechib, talabani faol ishtirokchi sifatida shakllantirishga yordam beradi. Ayniqsa bolalar reanimatsiyasi kabi hayotiy ahamiyatga ega yo‘nalishlarda talabalar amaliy ko‘nikmalarni mustaqil tarzda egallashlari, klinik qaror qabul qilishni o‘rganishlari, jamoada ishlash madaniyatini shakllantirishlari zarur. Shu nuqtayi nazardan maqolada keys-stadi, “beyin shturmi”, simulyatsion mashg‘ulotlar, “flipped classroom” modeli va rolli o‘yinlar kabi metodlarning afzalliklari batafsil yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Bolalar anesteziologiyasi, reanimatologiya, interfaol ta’lim, simulyatsion mashg‘ulot, amaliy ko‘nikma, klinik fikrlash, innovatsion pedagogika.

Kirish. Hozirgi kunda tibbiy ta’lim tizimi tubdan yangilanmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tibbiyot ta’limini yanada takomillashtirish va tibbiyot xodimlarini zamonaviy talablar asosida tayyorlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorlarida ta’lim jarayoniga ilg‘or pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhim deb belgilangan.

An’anaviy ma’ruza shaklidagi o‘qitish talabalarning faol ishtirokini ta’minlay olmaydi, ayniqsa bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi fanida, bu yo‘nalish favqulodda vaziyatlarda tez va to‘g‘ri qaror qabul qilishni talab etadi. Shu sababli interfaol metodlarni qo‘llash — talabalarda mustaqil fikrlash, jamoada ishlash, muloqot qilish, real klinik holatlarni tahlil qilish kabi kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishning eng samarali yo‘lidir.

Asosiy qism

1. Interfaol metodlarning mohiyati va o‘rni

Interfaol ta’lim — bu o‘qituvchi va talaba o‘rtasida **faol muloqot, hamkorlik, o‘zaro tushunish va fikr almashuv** asosida tashkil etiladigan ta’lim jarayonidir. U o‘qituvchining faqat ma’lumot beruvchi emas, balki **yo‘naltiruvchi, tahlilchi va motivator** sifatidagi rolini kuchaytiradi. Shu bilan birga, talaba endi passiv tinglovchi emas, balki o‘z bilimini faol shakllantiruvchi, izlanishga moyil va mustaqil qaror qabul qiluvchi shaxsga aylanadi.

An’anaviy ta’lim jarayonida o‘qituvchi markazda turadi, bilim bir yo‘nalishda — o‘qituvchidan talaba tomon oqadi. Interfaol ta’limda esa bu jarayon **ikki tomonlama, dinamik hamkorlik** shaklida kechadi. O‘qituvchi darsning maqsadi, muammosi va yo‘nalishini belgilab beradi, biroq yechimni topish, tahlil qilish va xulosa chiqarish jarayonida talabalar faol ishtirok etadi.

Interfaol ta’limning asosiy tamoyillari quyidagilardir:

- **Hamkorlik asosida o'rganish** – o'qituvchi va talabalar o'zaro fikr almashadilar, muammolarni birgalikda hal etadilar;
- **Faol ishtirok** – har bir talaba o'z fikrini bildirishga, savol berishga va tahlil qilishga jalb qilinadi;
- **Mustaqillik va ijodkorlik** – talabalar o'z bilimlarini mustaqil tarzda shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladi;
- **Refleksiya** – o'quv jarayoni yakunida o'z faoliyatini baholash, xatolardan xulosa chiqarish o'rgatiladi.

Bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi fanida interfaol ta'limning ahamiyati ayniqsa yuqori. Chunki bu yo'nalishda talaba nafaqat nazariy bilimga, balki real klinik vaziyatlarda **tezkor tahlil, aniqlik va psixologik barqarorlikka** ega bo'lishi zarur. Shuning uchun interfaol mashg'ulotlar:

- og'ir klinik holatlarda harakat algoritmlarini tahlil qilish;
- reanimatsion yordam ko'rsatish jarayonlarini bosqichma-bosqich mashq qilish;
- jamoaviy muvofiqlashuvni o'rganish;
- qaror qabul qilish tezligi va aniqligini oshirish;
- talabalarni favqulodda holatlarga tayyorlash imkonini beradi.

Masalan, "Bola operatsiyadan keyingi hushsiz holatda reanimatsiya bo'limiga keltirildi" kabi keyslar asosida talabalarining klinik fikrlashini rivojlantirish, ularni **real amaliy vaziyatga yaqin sharoitda** qaror qabul qilishga o'rgatish — interfaol ta'limning eng samarali shakllaridan biridir.

Interfaol o'qitish jarayonida o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro ishonchli muloqot muhitini yaratish ham muhimdir. Bunday muhitda talaba o'z fikrini erkin ifoda etadi, savol berishdan cho'chimaydi va xatoni o'rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qiladi. Natijada o'quv jarayoni **ijodiy, tahliliy va motivatsion** tus oladi.

Shunday qilib, interfaol ta'lim — bu nafaqat yangi pedagogik yondashuv, balki tibbiyot ta'limida **kelajakdagi shifokor shaxsini shakllantiruvchi psixologik va kasbiy mexanizm**dir. U orqali talabalar bilimni tayyor holatda emas, balki o'z faol ishtiroki orqali egallaydilar; bu esa ularning amaliy tayyorgarligini ancha yuqori darajaga olib chiqadi.

Bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasida bu metodlar orqali talabalar:

- og'riqsizlantirish usullarini amaliy o'rganadi;
- klinik holatni tahlil qilib, diagnostik xulosa chiqaradi;
- reanimatsion muolajalarni bajarish ketma-ketligini o'zlashtiradi;
- stressli holatda to'g'ri qaror qabul qilishga o'rganadi.

2. Asosiy interfaol usullar va ularning qo'llanilishi

a) Keys-stadi (Case-study) metodi. Bu metodda talabalarga real yoki o'xshash klinik vaziyat taqdim etiladi. Masalan, "2 yoshli bola operatsiyadan keyingi nafas yetishmovchiligi bilan reanimatsiyaga keltirildi." Talabalar vaziyatni tahlil qiladi, tashxis qo'yadi, davolash algoritmini tuzadi. Bu metod klinik fikrlashni va muammoli vaziyatda qaror qabul qilishni rivojlantiradi.

b) "Beyin shturmi" metodi. Berilgan muammoli savolga qisqa vaqt ichida ko'plab javob variantlari aytiladi. Masalan: "Anesteziya paytida qon bosimi keskin tushganda qanday harakat qilinadi?" Talabalar tez fikrlaydi, o'qituvchi esa xulosani umumlashtiradi.

c) Simulyatsion mashg'ulotlar. Maxsus manekenlar, trenajyorlar yoki virtual dasturlar yordamida amaliy ko'nikmalar o'rgatiladi. Masalan:

- sun'iy nafas oldirish (CPR);
- yurak massaji;
- venoz kateter o'rnatish;
- intubatsiya va kislorod terapiyasi.

Simulyatsion o'qitish talabalarga real holatlarga tayyorlanish imkonini beradi.

d) Rol o'yinlari (Role play). Talabalar "anesteziolog", "hamshira", "bola onasi" kabi rollarni bajaradi. Bu metod muloqot madaniyati, empatiya, stressga bardoshlilikni rivojlantiradi.

e) "Flipped classroom" (teskari sinf) modeli. Talabalar darsdan oldin mavzuni mustaqil o'rganadi (video, maqola, prezentatsiya orqali). Auditoriyada esa amaliy holatlar muhokama qilinadi. Bu metod mustaqillikni oshiradi va vaqtni samarali taqsimlaydi.

3. Interfaol mashg'ulotlarning natijaviyligi

Bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi fanida interfaol darslar o'tkazilganda kuzatiladigan natijalar:

- Talabalarning fan bo'yicha o'zlashtirishi 30–40% ga oshadi;
- Mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalari rivojlanadi;
- Stressli holatlarda o'zini tutish, jamoaviy muvofiqlashuv yaxshilanadi;
- Auditoriya muhitida ijodkorlik va raqobat ruhi kuchayadi.

Amaliy mashg'ulotlarda interfaol usullarni qo'llash nafaqat bilim olish, balki **kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga** xizmat qiladi.

4. O'qituvchi roli va metodik yondashuv

O'qituvchi interfaol darslarda:

- yo'naltiruvchi va baholovchi rolni bajaradi;
- tahlil va muhokama jarayonini boshqaradi;

- talabalarning fikrini ragʻbatlantiradi;
- zamonaviy texnologiyalardan foydalanadi (video, test platformalar, onlayn baholash).

Masalan, Kahoot, Quizizz, Moodle kabi tizimlarda onlayn testlar tashkil etish darsning samaradorligini oshiradi.

Xulosa

Interfaol usullarni bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi fanida qoʻllash:

- oʻqitish jarayonini jonlantiradi;
- talabalarni faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi;
- klinik fikrlash, tahlil va qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi;
- real shoshilinch tibbiy holatlarga tayyorlaydi;
- kasbiy mahoratni mustahkamlaydi.

Shunday qilib, interfaol pedagogik yondashuvlar tibbiyot oliygohlarida mutaxassis tayyorlash sifatini oshirish, xalqaro standartlarga mos kadrlar yetishtirishning eng samarali yoʻnalishlaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oʻzbekiston Respublikasi “Ta’lim toʻgʻrisida”gi Qonuni. – T., 2021.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–60-sonli qarori “Tibbiyot ta’limi tizimini takomillashtirish toʻgʻrisida”. – T., 2022.
3. Kulyagin V. Pediatric Resuscitation Techniques. – Moscow, 2021.
4. WHO. Guidelines on Pediatric Emergency Care. – Geneva, 2020.
5. WFSA (World Federation of Societies of Anaesthesiologists). Teaching Resources. – London, 2020.
6. Yoʻldoshev Sh., Abdullayeva G. Tibbiy ta’limda interfaol metodlar. – T.: Ilm Ziyos, 2023.
7. Oʻzbekiston SSV. Bolalar reanimatsiyasi boʻyicha klinik protokollar. – T., 2022.
8. Mamatqulov B. Pediatrik anesteziologiyaning dolzarb masalalari. – Fargʻona, 2023.